

Paradijsvogels en Kroonduiven

Indische-Nederlanders in voormalig Nieuw-Guinea

In de jaren 1945 tot halverwege de jaren zestig werden 250 duizend Indische-Nederlanders naar Nederland gepatriëerd. Minder bekend is dat velen hun geluk zochten in voormalig Nieuw-Guinea. Toen op 27 december 1949 het bestuur over Nederlands-Indië werd overgedragen aan de Indonesische overheid was Nieuw-Guinea in de soevereiniteitsoverdracht niet meegenomen. Enkele duizenden Indische-Nederlanders besloten om dit laatste kroonjuweel als nieuw thuisland te beschouwen. Het eiland was echter nauwelijks ontgonnen en bezat amper voorzieningen. Men ging een onzekere toekomst tegemoet, maar kon, hoe dan ook, in vrijheid leven. In een wereld die hen bekend voorkwam en die betrekkelijk dicht bij hun geboortegrond lag. Zij konden niet bevroeden dat Nieuw-Guinea inzet zou worden in het almaar oplopende steekspel tussen de Nederlandse en de Indonesische overheid, gesteund door de Verenigde Naties en de VS. Nederland droeg Nieuw-Guinea op 1 oktober 1962 over aan de VN, waarna het uiteindelijk in Indonesische handen kwam. De circa 13.000 Indische-Nederlanders moesten voor de tweede keer 'hun land' verlaten. Het boek bevat persoonlijke vertellingen van betrokkenen die in combinatie met het beeldmateriaal (circa 200 foto's) een indringend beeld van deze groep geven.

Paradijsvogels en kroonduiven
Indische Nederlanders in voormalig
Nieuw-Guinea
Door Tjaal Aeckerlin
KIT publishers: 160 pagina's (hardcover)
ISBN: 9789460220494
Prijs: € 24,50

Papoea's bewerken pijlpunten
en vlechten riet,
Nieuw-Guinea ca. 1956

'Witte vlek'

Heimwee verlamt. Ik wilde terug naar de tropen en vooral mijn familie weer zien die zich in 1956 in Hollandia had herenigd. Nederland vergrootte zijn troepensterkte in en rond Nieuw-Guinea, zodat ik als dienstplichtige de kans kreeg om in het 'overzeese gebiedsdeel' te gaan dienen.

Een jaar later kreeg ik vanuit het marinierskamp in Manokwari mijn tropentraining. Overlevingstochten in een natuur die een ruige uitvergroting was van de flora en fauna die ik op Java had gekend. Duimdikke, twintig centimeter lange duizendpoten en bomen waar in het nachtelijk duister tientallen lampjes knipperden. Het bleken vuurvliegjes te zijn, met een ongekennde lichtintensiteit. Ze communiceerden door middel van 'flitscodes'. De afronding van de opleiding vond plaats op een koraaleiland omringd door een heldere, groenblauwe zee waar de regenboogvissen langs de Japanse vliegtuigwrakken schoten. De verweerde Coca-Colaflessen wezen op de Amerikaanse aanwezigheid van weleer. De frisdrank had in de oorlogsjaren, in het kielzog van de soldaten, alle uithoeken van de wereld weten te bereiken. Zoals ik had gehoopt plaatste de staf mij in Hollandia, in het Kloofkamp. Deze marinebasis lag een halfuur rijden van mijn ouderlijk huis. Het welkomstcomité genoot van een siësta toen ik me bij de voordeur meldde.

In de stad boterde het op zijn zachtst gezegd niet tussen de verschillende bevolkingsgroepen. Vooral kwesties als gevolg van het heersende vrouwentekort konden de gemoeieren flink verhitten. Hollandse militairen en uitgezonden ambtenaren waren zeer in trek bij de Indische meisjes. Een *belanda* als huwelijkspartner bood meer zekerheid voor de toekomst, zo redeneerden de dames. Veel lokale jongens hadden hierdoor geen schijn van kans.

Op een ochtend, vlak na het appel, kwam mijn sergeant-majoor met een aardig voorstel. Hij vroeg mij een feest te organiseren. 'De verbroedering tussen de mariniers en de lokale bevolking staat voorop', liet hij met klem weten. Het werd een geslaagde avond

met muziek, handengeschied en over en weer vele dankbetuigingen. Niet veel later kregen wij mariniers een tegenuitnodiging voor een fuif bij voetbalclub Zigo. Mijn meerdere complimenteerde mij: 'Uitstekend. Het gaat de goede kant op.'

Op het partijtje had ik, gezien de priemende blikken van enkele heren, net iets te enthousiast mijn zinnen op één van de aanwezige dames gezet. Er ging gemurmel door de zaal. Ik voelde de inhoud van de gedachtewisselingen haarfijn aan. 'Kijk dan, weer zo'n marinier die ons loopt uit te dagen.' Het onvermijdelijke gebeurde. Ik hoefde geen enkele steun van mijn maten te verwachten, want de kapitein had ze met enkele krachttermen in een hoek gedreven om een massale vechtpartij te voorkomen. Na veel getrek en geduw kon me ik me losrukken, terwijl een deel van mijn overhemd in de hand van een belager achterbleef. Ik vloog naar de uitgang waar een omstander mij in zijn pick-up in veiligheid bracht. De volgende dag keerde ik schoorvoetend terug naar de basis waar ik onmiddellijk moest voorkomen. Strafoverplaatsing wegens ernstige verstoring van de betrekkingen.

Juist in deze dagen vonden de laatste voorbereidingen plaats voor een grootschalige expeditie naar het in het binnenland gelegen Sterrengebergte. Het hoogste punt, de besneeuwde Julianatop, lag op 4.700 meter. Het nog maagdelijke gebied was niet eerder betreden door 'blanken'. Het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap had het voortouw genomen om deze laatste 'witte vlek' in Nieuw-Guinea in kaart te brengen. Een gevarieerd team, samengesteld uit onder meer antropologen, taalkundigen en etnologen, wilde dolgraag hun deskundigheid inzetten. De Nederlandse Nieuw-Guinea Petroleum Maatschappij zou een paar geologen leveren, want het vermoeden bestond dat het gebied goud en uranium bevatte. Ze hoopten de hoofdprijs binnen te halen. Om de zes maanden durende expeditie mogelijk te maken, werden vanuit Nederland omvangrijke voorraden ingevlogen, via Biak naar de kustplaats Merauke. Van medicijnen tot

Tempo Doeloe
*Paradijsvogels
en Kroonduiven*

keukengerel en van aggregaten tot formaldehyde, om alle nieuw ontdekte wezens voor ontbinding te behoeden.

Aangezien koppensnellen en kanniballisme

allerminst waren uitgebannen, kreeg een vrijwillig gevormd detachement van de mariniers de taak om het gezelschap tijdens hun tocht te bewaken. Deze eenheid was

nog verre van compleet. Onder het motto 'niet geschoten is altijd mis' wendde ik me tot mijn commandant die al gauw mijn deelname aan de ontdekkingsstocht ook als een

Tempo Doeloe

Paradijsvogels en Kroonduiven

Leden van de Sterrengebergte expeditie in bivak, Nieuw-Guinea

goede oplossing zag. 'Als we je gezicht hier maar een tijdje niet zien.'

Na een korte aanwezigheid in Hollandia nam ik wederom afscheid van mijn familie. Met Martin Mariners, een van de Amerikanen overgenomen amfibievliegboot, werd ik als een van de eenentwintig 'uitverkorenen' naar Merauke overgebracht. Daar stortten we ons op de selectie van alle goederen die met platbodems over de Digoelrivier in verschillende basiskampen terecht moesten komen. De bijlen, spiegeltjes, luciferdoosjes en repen rode textiel dienden als ruil- of betalingsmiddel. Er had zich inmiddels een twintigtal Papoea-agenten bij ons gevoegd.

Zeer ervaren bushlopers die als tolk en terreindeskundigen fungeerden. Daarnaast was er een grote groep dragers aangetrokken. Geselecteerd op uithoudingsvermogen en het kunnen sjouwen van veertig kilo ballast. De wetenschappers zouden volgen, zodra het eerste bivak in gereedheid was gebracht. Een deel van hen liet zich met de voor de expeditie ingehuurd helikopters op clearings, vrijgemaakte stukken woud, afzetten.

De Digoel versmalde voorbij de bestuurspost Tanah Merah. Op de zandbanken lagen krokodillen te luieren in de zon. Krijgshaftig uitziende Asmat roeiden – rechtopstaand – in lange, uitgeholde boomstammen voorbij.

Mariners (Ferry rechts) tijdens de voorbereidingen voor de expeditie naar het Sterrengebergte, Nieuw-Guinea 1959

Nog even... en we zouden onbekend gebied ingaan.

Ferry Brandenburg van den Gronden, Merauke 1959